

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 2014-I. Çeyrek (Ocak, Şubat, Mart) Değerlendirmesi

ERDAL TANAS KARAGÖL

- 2014 ilk çeyrekte gerçekleşen ekonomik büyümenin kaynağı nedir?
- Gerçekleşen ekonomik büyümede Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yeri nedir?
- 2014 için hedeflenen ekonomik büyüme rakamı nasıl etkilenir?

GİRİŞ

2014 yılı birinci çeyreği, Türkiye ekonomisinde hem dış hem de iç şokların yaşandığı bir dönem olmuştur. Global ekonomik kriz, FED kararları, 17 Aralık darbe süreci ve 30 Mart yerel seçimleri nedeniyle oluşturulan kaos ortamı bunlardan bazılarıdır. Yerel seçimler sonrasında güçlenen siyasi istikrar ile birlikte seçim öncesi oluşturulan belirsizlik algısı yerini daha güvenli bir atmosfere bırakmıştır. Para piyasalarından gelen verilerin yanı sıra, düşen CDS risk primleri ve iktisadi aktivitedeki canlanmaya dair makroekonomik göstergeler bunu ispatlamaktadır. Dolayısıyla, diğer dönemlerde gerçekleşen büyüme oranlarından farklı olarak 2014-I. Çeyrek büyüme oranı yalnızca ekonomik olarak değil, siyasal olarak da farklı bir anlam taşımaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) oranı 2014 ilk çeyrekte bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,3 ile beklentilerin üstünde büyümüştür (Grafik 1). Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) 2014 Yılı İlk Çeyrek GSYH Büyüme Beklenti Anketine göre

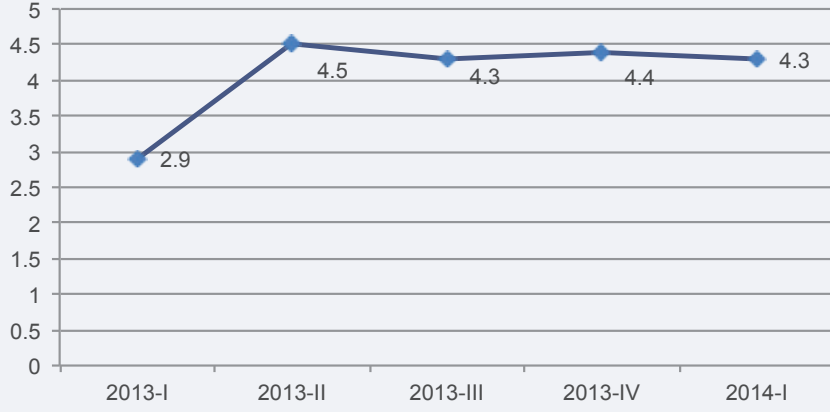
2014 yılı ilk çeyrekte ekonomide yüzde 4,2'lik büyüme beklentisi oluşmuştur.¹ Böylece 2014 yılı ilk çeyreğinde GSYH cari fiyatlarla 198 568 milyon Dolar'a ve sabit fiyatlar ile 29 210 Milyon TL'ye ulaşmıştır. 2014 yılı ilk çeyreğindeki pozitif büyüme ile birlikte Türkiye ekonomisi, 2009 yılı son çeyreğinden itibaren 18 çeyreklik dönem boyunca aralıksız pozitif büyümesini sürdürmüştür. Gerçekleşen bu büyüme oranı ile 2014 – 2016 Orta Vadeli Program'da (OVP) hedeflenen yüzde 4 büyüme hedefinin aşılacağı öngörülmektedir. Global ekonomik kriz, uluslararası kurum ve kuruluşların olumsuz analizleri, kredi derecelendirme kuruluşlarının not tehditleri, 17 Aralık süreci ve yerel seçimler gibi faktörlere rağmen, ekonominin gerçekleştirdiği bu büyüme performansı şoklara dayanıklılık göstergesi olmuştur. Ayrıca, tüm bu müdahalelere rağmen ekonomik göstergelerde iyileşmelerin sürmesi Türkiye ekonomisinin eski kırılgan yapısından uzaklaştığını da göstermektedir. Dahası ekonomi büyümeye en önemli katkıyı ihracat yapmıştır.

1. Erdal Tanas Karagöl, "2014 Yılı Birinci Çeyrek GSYH Büyüme Beklenti Anketi", SETA Perspektif, Sayı: 50, Ankara.

Erdal Tanas KARAGÖL

1992'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden derece ile mezun oldu. Yüksek lisansını ABD'de Connecticut Üniversitesinde, doktorasını İngiltere'de bulunan York Üniversitesi'nde, 2002 yılında "Dış Borçlar ve Ekonomik Büyüme İlişkisi ve Dış Borç Öteleme Riski" adlı teziyle tamamladı. Karagöl'ün çeşitli gazete ve dergilerde dış borçlar, cari açık, ekonomik büyüme, savunma harcamaları, enerji, işsizlik, kamu harcamaları, yoksulluk ve sosyal yardım alanlarında yazıları, makaleleri ve araştırma raporları bulunmaktadır. Birçok makalesi uluslararası dergilerde ve "Social Science Citation Index" (SSCI)'de taranan dergilerde yayımlandı. Bu çalışmalarından dolayı, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ve TÜBİTAK tarafından birçok defa yayın teşvikine layık görüldü. Karagöl, TÜBİTAK tarafından Türkiye Bilimler Akademisi'ne (TÜBA) asosiyeye üye olarak seçildi. Halen Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmakta ve SETA'da ekonomi bölümünde çalışmalar yapmaktadır.

GRAFİK 1. BİR ÖNCEKİ YILIN AYNI DÖNEMİNE GÖRE SABİT FİYATLARLA GSYH'DE DEĞİŞİM (YÜZDE)

Kaynak: TÜİK

2014 yılı ilk çeyreğinde, iktisadi faaliyet kollarına göre GSYH gelişme hızları incelendiğinde, en yüksek büyüme oranı yüzde 16,7 ile dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri sektöründe meydana gelmiştir. İkinci en yüksek oran yüzde 13,9 ile finans ve sigorta faaliyetleri sektöründe gerçekleşmiştir. Eğitim sektörünün gelişim hızı ilk çeyrekte yüzde 6 olarak kaydedilmiştir (Grafik 2). Finans sektörü ise toplamda yüzde 30,6 gibi yüksek bir oranla en yüksek büyüme oranını gerçekleştirmiştir.

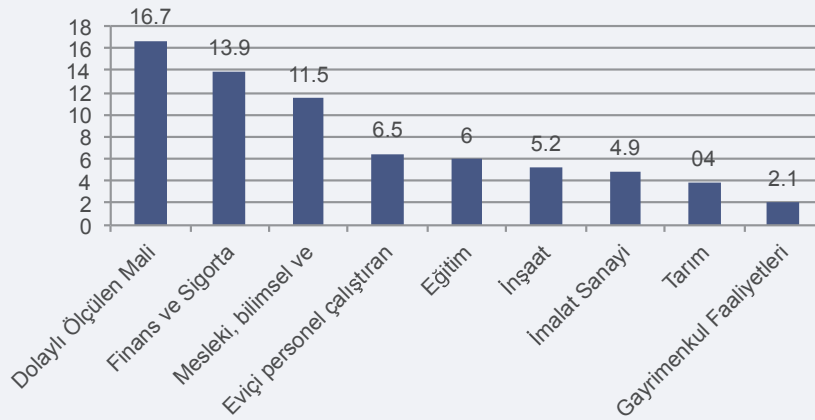
Diğer yandan, 2014 yılı ilk çeyreğinde takvim etkisinden arındırılmış imalat sanayi endeksi Ocak, Şubat ve Mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre

sırasıyla (yüzde 4,2, 4,9 ve 7,3) oranında artmıştır. Bu artış hızı da imalat sanayinde ise yüzde 4,9 gelişme hızının yaşanmasına katkı sağlamıştır. İmalat sanayindeki bu gelişme ekonomik büyümeye önemli katkı sağlamıştır. Sanayi sektöründeki bu iyileşmelerin, önümüzdeki dönem ekonomik gelişmelerine de pozitif katkı yapması beklenmektedir.

ÜLKELER VE EKONOMİK BÜYÜME

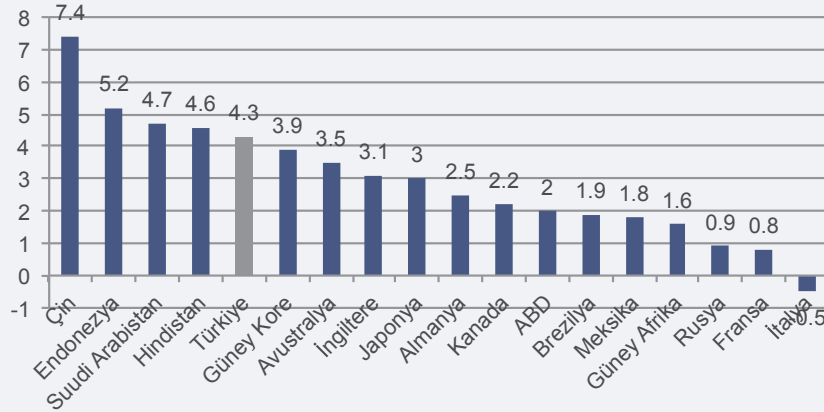
Global ekonomik krizle birlikte başlayan genişlemeci para politikaları 2014 yılı itibarıyla azalmaya başlamış, gelişmekte olan ülkelere sermaye çıkışları da

GRAFİK 2. İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE GSYH GELİŞME HIZLARI (YÜZDE)

Kaynak: TÜİK

GRAFİK 3. 2014 YILI I. ÇEYREK BÜYÜME ORANLARI: SEÇİLMİŞ G-20 ÜLKELERİ (YÜZDE)

Kaynak: Trading Economics

başlamıştır. Fakat Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB), FED'in aksine, toparlanma sürecine yeni bir engel teşkil etmemesi amacıyla genişlemeci para politikasını sürdürceği gündeme gelmiştir. Hem kurlara hem de ekonomik büyüme oranlarına etki eden bu kararlar gelişmiş ülkelerin pozitif ekonomik büyüme sürecine geçişini hızlandırırken, gelişmekte olan ülkeler de ekonomik büyümelerini sürdürmüşlerdir. Türkiye ekonomisinde de pozitif ekonomik büyümenin aralıksız devam edeceği beklentisini güçlendirmiştir.

2014 yılı ilk çeyreğinde G-20 ülkeleri içerisinde en yüksek ekonomik büyüme oranına sahip olan ülke yüzde 7,4 ile Çin olmuştur. Endonezya ise yüzde 5,2 ekonomik büyüme oranı ile ikinci en yüksek büyüme oranına sahip olan ülke olmuştur. Suudi Arabistan yüzde 4,7 ile en hızlı büyüyen üçüncü ülke olmuştur. Türkiye ise yüzde 4,3 oranında büyüyerek G-20 ülkeleri içinde en hızlı büyüyen beşinci ülke olmuştur. Gelişmiş ülkelerin birçoğu 2014 yılı ilk çeyreği itibarıyla pozitif ekonomik büyüme sürecine geçiş yapmışlardır. Yükselen piyasalar içinde yer alan Türkiye ekonomisi, pozitif ekonomik büyüme trendindeki artışla gelişmiş ülkelere önemli ölçüde ayrılmıştır. Türkiye 2014 yılı ilk çeyreğinde yüzde 4,3 ile Euro Bölgesi'ne üye 17 ülkenin tamamından daha yüksek bir ekonomik büyüme gerçekleştirmiştir. BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) olarak adlandırılan ülkeler aynı zamanda

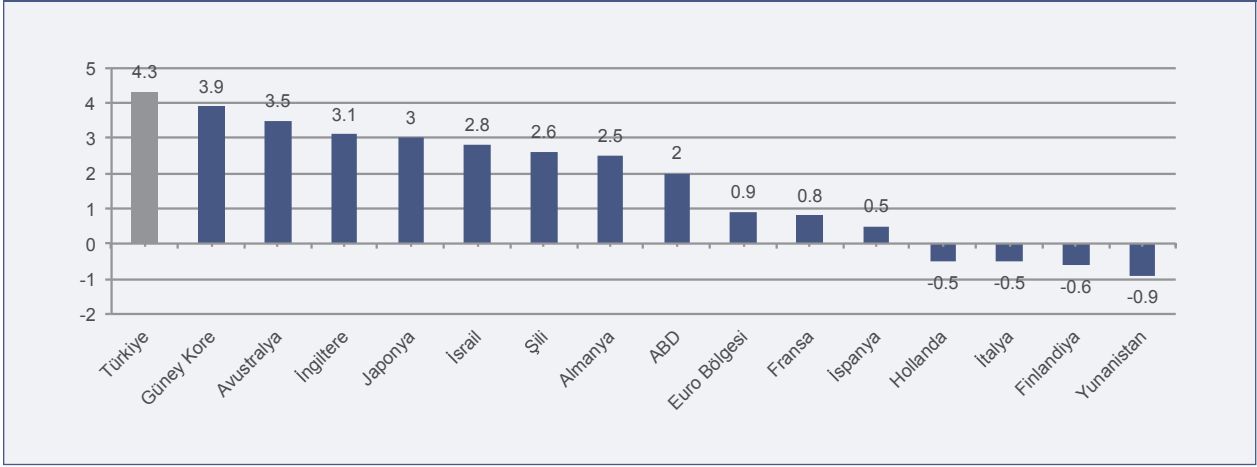
Endonezya ve Türkiye'nin de dahil olduğu gelişmekte olan ülkelerin Avrupa ülkelerinin tamamından daha fazla büyüdükleri tespit edilmiştir (Grafik 3).

Diğer yandan, OECD ülkeleri içinde en yüksek büyüme oranına sahip olan ülke yüzde 4,3 ile Türkiye olmuştur. Türkiye'yi sırasıyla yüzde 3,9 ile Güney Kore ve yüzde 3,5 ile Avustralya takip etmiştir. OECD ülkeleri arasında Avustralya'dan sonra en hızlı büyüyen ülke ise İngiltere olmuştur. Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere diğer OECD ülkeleri de Türkiye'nin gerçekleştirdiği ekonomik büyümenin gerisinde kalmıştır (Grafik 4).

KAMU HARCAMALARI VE İHRACAT ARTMIŞ ÖZEL SEKTÖR HARCAMALARI AZALMIŞTIR

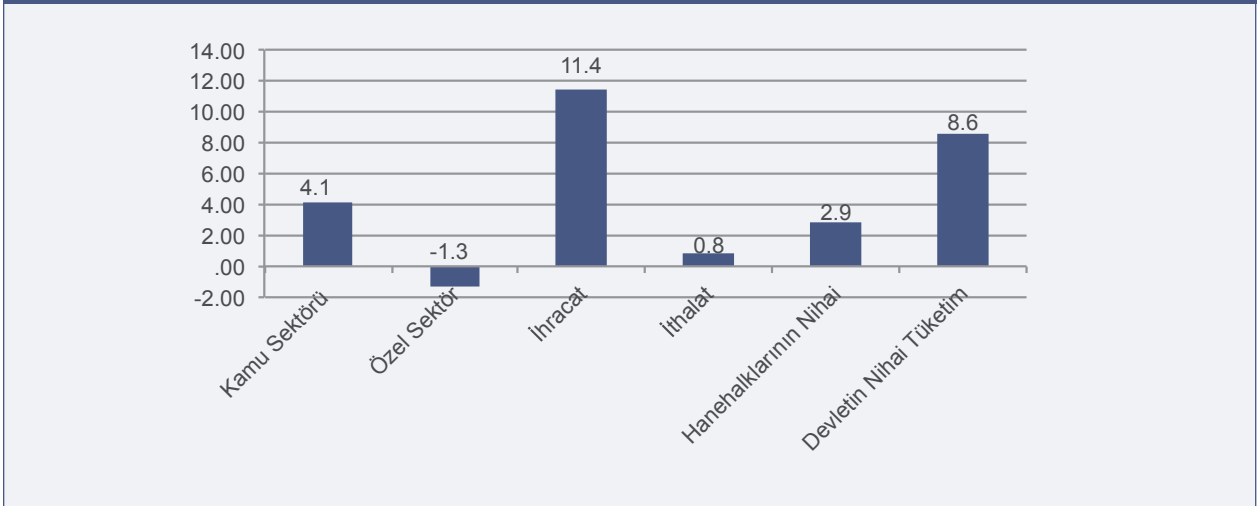
2014 yılı birinci çeyrekte ekonomik büyümede ihracatın gelişim hızı yüzde 11,4 ile bir önceki çeyreğe oranla artmıştır. Bir önceki çeyreğe oranla kamunun yaptığı yatırımlardaki artışla birlikte, kamu harcamalarında meydana gelen artış azalmış ve yüzde 4,1 olmuştur. Özel sektörün ekonomik büyümeye katkısı ise negatif olmuş ve yüzde 1,3'lük azalış gerçekleşmiştir. Hane halklarının nihai tüketim harcamaları yüzde 2,9 artarken, devletin nihai tüketim harcamaları ise yüzde 8,6'lık artış göstermiştir. İthalat gelişim hızı ise bir önceki çeyreğe göre azalarak, iç talebi canlandırmaya yönelik girişimlerin de etkisiyle yüzde 0,8'lik bir artış gerçekleşmiştir (Grafik 5).

GRAFİK 4. 2014 YILI I. ÇEYREK BÜYÜME ORANLARI: SEÇİLMİŞ OECD ÜLKELERİ (YÜZDE)

Kaynak: Trading Economics

GRAFİK 5. ÖZEL SEKTÖR, KAMU SEKTÖRÜ, İHRACAT VE İTHALAT GELİŞİM HIZLARI (YÜZDE)

Kaynak: TÜİK

Ekonomik büyümeye en yüksek katkı ihracattan gelmiştir. 2014 yılı ilk çeyrekte bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracat yüzde 8,9 artarak 2014 yılı ilk üç aylık dönemde 40,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre artarak yüzde 63,8'den yüzde 73,9' yükselmiştir. Türkiye ekonomisindeki ihracatın ülke gruplarına göre dağılımına bakıldığında ise Avrupa Birliği bölgesinde meydana gelen borç krizinin etkisinin hafiflemesi ile bölgeye yapılan ihracatta yüzde 11,3 oranında artış gerçekleşmiştir. Diğer ülkelere yapılan ihracat ise yüzde

7,6 oranında artmıştır (Tablo 1). Bu artışların önemli bir nedeni de Türkiye ekonomisinin diğer ülkelere ihracatının 2013 yılında kısmen düşük gerçekleşmiş olmasıdır. Küresel ekonomik krizden bu yana gelişmiş ülkelere kaybettiği dış ticaret pazarını Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya açılarak bu pazarları yeniden genişletmesi ile telafi etmiştir. Fakat bölgedeki gerilimli ortam ticari ilişkileri yavaşlatmıştır. Bu nedenle 2013 yılında bölgedeki pazarlar önemli ölçüde korunmakla birlikte önceki dönemlere görece toplam ihracat içindeki payı azalmıştır. 2014 yılında ise bir önceki yılın payları az da olsa artmıştır.

TABLO 1. ÜLKE GRUPLARINA GÖRE İHRACAT

Ülke Grupları	2013 Ocak - Mart			2014 Ocak - Mart	
	Bin Dolar	(%)	Bin Dolar	(%)	Değişim
Genel Toplam	36 990 007	100,0	40 274 721	100,0	8,9
A-AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (AB-27)	15 280 296	41,3	17 007 459	42,2	11,3
B-TÜRKİYESERBEST BÖLGELERİ	599 969	1,6	560 401	1,4	-6,6
C-DİĞER ÜLKELER	21 109 742	57,1	22 706 861	56,4	7,6
1-Diğer Avrupa Ülkeleri	3 236 753	8,8	5 106 573	12,7	57,8
2-Afrika Ülkeleri	3 649 594	9,9	3 630 681	9,0	-0,5
Kuzey Afrika Ülkeleri	2 591 752	7,0	2 632 648	6,5	1,6
Diğer Afrika Ülkeleri	1 057 842	2,9	998 032	2,5	-5,7
3-Amerika Ülkeleri	2 444 853	6,6	2 313 323	5,7	-5,4
Kuzey Amerika Ülkeleri	1 612 578	4,4	1 640 600	4,1	1,7
Orta Amerika ve Karayip Ülkeleri	197 028	0,5	220 154	0,5	11,7
Güney Amerika Ülkeleri	635 247	1,7	452 569	1,1	-28,8
4-Asya Ülkeleri	11 622 201	31,4	11 497 565	28,5	-1,1
Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri	8 726 715	23,6	8 790 259	21,8	0,7
Diğer Asya Ülkeleri	2 895 486	7,8	2 707 306	6,7	-6,5
5-Avustralya ve Yeni Zelanda	120 157	0,3	135 077	0,3	12,4
6-Diğer Ülkeler	36 185	0,1	23 642	0,1	-34,7
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı		63,8			73,9

Kaynak: TÜİK

SONUÇ VE BEKLENTİLER

2014 yılında küresel ekonomi FED'in yaptığı açıklamalar ile şekillenirken, Türkiye ekonomisi de 2013 yılı son ve 2014'ün ilk döneminde yaşanan 17 Aralık operasyonu, yerel seçimler, Merkez Bankası'nın faiz politikası, uluslararası kurum, kuruluş ve kredi derecelendirme kuruluşlarının negatif açıklamalarına rağmen ekonomik büyümede çok önemli bir performans gerçekleştirmiştir.

ABD Merkez Bankası'nın krizden çıkış stratejisi çerçevesinde, likiditenin azalacağı beklentisi, sermayenin gelişmekte olan ülkelere hızlandırmış ve Türkiye ekonomisi de bu stratejiden özellikle döviz kurunun artması ile sınırlı ölçüde etkilenmiştir. Merkez Bankası da 28 Ocak 2014 tarihinde, iç ve dış piyasalardaki belirsizliklerin önemli ölçüde artmış olması, Türk lirasında belirgin bir değer kaybı ve risk primi göstergelerinde kayda değer bir artış gözlenmesi ve enflasyon görünümünün bozulmasını gerekçe göstererek bir hafta vadeli repo faiz oranı yüzde 4,5'ten yüzde 10'a yükseltmiştir.

Ancak, Türkiye ekonomisinin sahip olduğu kamu maliyesi göstergeleri, sağlam bankacılık sektörü, güçlü reel sektör ve hane halkının düşük borç oranlarına ekonomiyi dış şoklara karşı koruyan başlıca faktörlerin olmasına rağmen bu oranda bir faiz yükseltilmesinin gerekçesi anlaşılabilir değildir. Diğer taraftan, bu kararın ekonomiye özellikle de ekonomik büyümeye maliyeti ağır olmuştur. Merkez Bankası tarafından yüzde 5,5 gibi rekor bir şekilde yükseltilecek politika faiz oranında ancak 22 Mayıs 2014 tarihinde yarım puanlık bir düşüş gerçekleştirilmiş, bu oran sektörün beklentilerinin altında kalmıştır. Böylece, politika faiz oranlarında birinci olan Brezilya'nın ardından Türkiye en yüksek faiz oranına sahip ikinci ülke olarak kalmaya devam etmiştir. Merkez Bankası'nın uyguladığı bu strateji ile önceki dönem Merkez Bankalarının sürekli uyguladığı "yüksek faiz düşük kur"un sebep olduğu yapısal sorunlar düşünüldüğünde bu tutumun değişmesi gerektiği görülecektir.

Diğer yandan, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları ise yerel seçimlerin hemen ardından, faizlerin

düşme riskine karşı art arda siyasi istikrarı bahane gösteren olumsuz açıklamalar yapmışlardır. Oysaki yüksek katılımlı bir seçimle yüksek oranda oy alan iktidar partisi siyasi istikrarı misliyle perçinlemiştir. Dolayısıyla kredi derecelendirme kuruluşları tarafı ve siyasi tavırları ile yine kendi güvenilirliklerine gölge düşürmüşlerdir. Faizlerin yüksek kalmasının en büyük zararı ise uzun vadede gerçekleşmesi öngörülen yatırımlar nezdindedir. Türkiye, hedeflediği ekonomik göstergelere ulaşmak için faizlerin düşük olması gerekmektedir. Ayrıca, faizlerin yükselmesi ile ülkeye girecek spekülâtif sermaye ve neden olduğu TL değerlenmesi ile oluşacak yüksek miktardaki ithalat dolayısıyla cari açık problemi ile karşılaşmamak için faizlerin düşük kalması ciddi önem arz etmektedir.

Diğer yandan, Dünya Yatırım Ajansları Birliği (WAIPA) Merkez'inin Cenevre'den İstanbul'a taşınması, uluslararası yatırımların Batı'dan Doğu'ya kaydığı ve uluslararası yatırımcıların Türkiye'yi güvenilir liman olarak gördüklerinin bir göstergesidir. Dolayısıyla uluslararası arenadaki bu olumlu imajın devamı için başta İstanbul Finans Merkezi projesi olmak üzere Türkiye ekonomisinin yapısal problemlerini ortadan kaldıracak projelerin hızlandırılması hayati derecede önemlidir. Bu projeler maliyetli olsa da hem yatırımcı çekmek hem de ülkeyi yüksek gelirli ekonomiler içerisinde yer almak için ve ekonomik vesayet konusu olan yapısal sorunlarının çözümüne büyük ölçüde katkı yapacaktır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)

SETA | Ankara

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985